

اوارده ده : برطاقم آتونه لر عرك
 مدتلى بو صاي ايله بىتىدى .
 كى كى دىر مه دن پاره لر نى كوند رده ركه
 آتونه لر نى بى كى لته لر نى رجا ايد رقه .

ت . ي .

ك
 74
 5

تورک یوردی

ناشرى : تورک یوردى

موقت مدیرى : جلال سامر

يىل 6 جلد 13 صاي 142

30 آغستوس 1333

1333 صاي 14

مەنەنە

سارى ۋە سىچاق بىر ايشىق ساغناغى تۈزى، سىرەك تاشلى قالدېرىملەر، قورو ۋە بوسونلى تاملەر
بوشانور، تاۋانلىرى دەليور، بوردوملەر قىدر سىزىيوردى .

مىللە دەلىزلىرى اولان سوتاقىردە مىللىك خىشلىنىش بىلەن طويولامايوردى .
بوياسىز ۋە باسقىق اولر بوسوتون قاورولش ، بوسوتون كومورلە شىش ، بوسوتون بوزولش ،
اوقاللىدى .

قورو قورو قالاسلار ، قاپلاملار بو بونالار ايشىقنىڭ اغىرلىقى آلتىدە چاتىردايور ، كىرەمىدلر
چاتىلمايوردى .

حرارت بىر آزدە چوغالىشە بوتون شو اخشات اولر طوتوشمايوردى . قىزغىن ، بوغولى كوك
اوكون استانبولە بىر آيدىنلىق قالاكتى دو كوردى .
بركت ۋە سىن جىمە ايدى .

جامىدن سىرەمىلەم دوتىن مېزى حاجى رجب بك . سابون ۋە زىتون ياغ تاجرى ابراهيم افندى ،
چىماچى الياس فلان ھې چىپلاق آياقلىرىنى طاقونىيە كىيىمىشلىر ، انتارىلىرىنىڭ اتىكلىرىنى بللرندەكى
قوشاقلارە طوتدورمىشلىر ، قاپلاملارە مشرىە مشرىە سو سىرپورلر . قىسە گولگەلرى دىوار دىيارىيە
بارىشلىر اولرك اوكنە قوغالر بوشالىيورلر .

كۆپكار ، باقىن ، بو سىرپ بوجاقلارە قىورىلمايلر ، چوركلەنمىشلىر : يالەگىز دىللىرى وقارىنلىرى سىق
ۋە خىزلى قىردايور .

ھەركىدە ، ھەشەندە سارى بىر طورغونلىق وار : آردىنە قادار آچىق پنجرەلرە زەلەلر غىجىردا .
مايور . ئوگلىرىنە بوۋارلاق مەرمەرلر قونماش قاپولر اوينا مايور . پردەلر قاپارمايور . مەندەر اورتو .
لرى قاپارمايور . طاران آرمەندە مىندىق ىرلىدىن ، بورخان قاپلايان خانملر ، طوپراق اولولرى
سوپورنى ، بولاشىقلىرى بىقايان آخرتلىكلر ، گرگەف اشلىين ، چالغى مشق ايدىن گىنج قىزلر سويو .
مىشلىر ، سىرپىلماشلىر .

§

— مەنەنە ، مەنەنە !

بو سىر بىر جىنغراق سارەمىنىنىڭ آرقەسىدىن جىنلادى .
آھ ، بولە تر بوشاتان ، دوداق داماق قوروتان ، دىزلرە باغنى چوزەن جەنمىلى گونلردە سوقاق
سوقاق دولاشمىغە مېجور زواللىلر .

خىفە خانم ، قەلبىدە بو مەرھەت ، يۈزى قويون ياتىدىغى مىندردىن پنجرەيە طوغىرىلدى .
آھ ھايمىچى ! باق خىزىر جىفەت . نەلەدە شىطان كېيى طولا شىيور .

— مەنەنە ، مەنەنە !

آياقلىرى قالدېرىم تاشلىرىنى طاقىلان مەركىبى بولارندىن چىكىيوردى .

مركب ايكي طرفدن يرلرە قدر سارقان تاختە دولابلىرى طاشيامايور ، سارصوردى .
 ھائىماچى چىنغراغنى ساللادى . قىزمىرى ساجلى باشى قانئوردىنك ياصدىقنە طايادى . كوشىدن
 قاماشان گوزلىرى يومولى ھايقىردى .
 — مەتاقسا ، مەتاقسا !

صوڭرە بربرىنە بىتئىشلىك قىزمىرى قاشلىرىنك آلتىدەكى سىياھ گوزلىرى بارلادى : جومبالردە ،
 قىسىلردە گزىنىور . كىندىسى چاغىران بر آل ، برسسى ، برىز آراشدىرىيوردى .
 سودجىنك ، زىزە واتچىنك ، عاشوراجىنك ، ئسكىجىنك سىلىرىنە آلىشمىش كوپكەر ھائىماچىنك اطفائى
 دودوگى گى كىسكىن ومعدنى ياغرىلرە بر دورلو آلىشامايور ، حاوالايور ، اولويورلردى .
 — مەتاقسا ، مەتاقسا !

فىسك آلتىنە صىقشدىرىدىنى مقوا سېرىنى آلدى . چىللى يوزىنى يىلپازلەدى . جاكىنك ، مىتاتىنك
 يەسنە داملايان ترلىرى شىھادت پارماغىلە صىيردى . يەسىلەدى . ولاابالى برسلىھ :
 — ھايدى ھائىماچى بىدىيور . پودرە ، لاوانىلە ، سورمەدە وار .

§

— بەزىرگان ، ھو ، بورايە گل ، ىشىل بويالى قابويە !

بو قدر سوبلەمگە حاجت وارمى ؟ ھائىماچى ھلە ايكي آيدىن برى اك صاغلام ، اك دواملى مشرىسى
 خىفە خانمى سىندىن طائىمايورمى ؟
 مركى قاپونك طوقماغىنە باغلادى .
 خىفە خانم قىزىنە سىسلەنىوردى :

— ھو ، مزىن ! اين آيول ، باقى نە اىستىورسەك ، بەزىرگان بىكلەيور .

— آمان آنەسەندە ، گىلىيورم اىشتە !

وبىياض بر كوكلگە خىزلى خىزلى اولويە ايندى . مزىن مىردىودن التىدەكى غىسلەخانەدە صىباحدىن برى
 اوچىنچى دفعە درصوغوق سودو كونيوردى . صرئىدە بر دە قولتە كوكلك واردى . چورابىز آياقلىرىندە باصىق
 اوچكىلى ترلىكلار !

اىصلاق ساجلىرىنى تويلى برروسە حاولىسەنە سارمىشدى . قاپويى آرالادى . چىپلاق قولنى دىرسەكنە
 اوزاتدى .

— يىكى چىقان چاپونەزلىردىن وارمى سىزدە ؟ دىھ سوردى .

ھائىماچى سىيارتخافىەنىك بوتون رافلىرىندە كوكچوك خانىك سىپارشى آرادى . وآراركن صاييوردى .
 ۵۰ نومرو كچىلى ماقارە اىستەرمىسكىز ؟ ابرىشم ؟ اعلا پانىس ؟ قالىن لاسىتقوتىن ؟ بوقىش بىھايە
 چىقاجق . شىمدىن آلك . آلمان قرالتىك پودرەسى ، يىكى ھودە آل چانطەلرە باش اورتوك بورسە
 اىپىلكلىرى ؟

مزىن چومەلىش ، فقط دىگەلمەيور ، بىكلەيوردى :

— اىشتە !

— اما اذيت ايتە قوزوم ، سۆڭ يېتمىشنى سويلە ، قاچە اوليور بو ؟
 بازارلىق اوچ مېچىدەن آچىلدى . يېگىرى بىش غىرۇشە او يوشىدىلر .
 خىفە خانم ، اولويه باقان او طە پىجرە سندن اشارت ايدىيوردى
 فقط مزىن سومورتدى :

— يا ، آنە ! كچن بازاردە قوش دىلنە كوتورمە دىگىز . آلا جەم !
 قادىن بېھودە اوزوليوردى :

— قىز ، پاشا قابۇسى دھا آيلنى وىرمەدى ! ايناماز سەك كىسە مە باق ! نە يە بويلە ياپيورسك ؟
 يورگەمى ايندىرە جكسك ؟
 آرە لرېنە ھائىچى دە قارىشىدى .

ضرر يوق ، بىككە يىلير . اونلرە بوتون دكانى دە بادھوا باغىشلار . امنىتلى مشتريلر .
 وجوابلرى بىلە آلامدن قابۇي اورتدى چىكىلدى :
 مە ئاقسا ، مە ئاقسا !

§

زيارت ساعىدى : مشع قەرلر سولغون وارى برر آتش بوجكى كې سوقاق قارا كلكلرىنى
 بىككە يوردى .

صوفى ار كلكر يانسى يە كىتمىشلر ، دلىقانلىلر كوشە دەكى غراموفونلى قېوۋەنك باغچە سەنە طوپلانمىشلىرى .
 باستونى طاشلردە سەكە بر قەرلى قابۇلرېنە ياقلاشىدى . طوقاق چالېشندن آكلا دىلر : حىيە
 خانم تېزەيدى .

قىز بر قوشى آشاغى ايندى . حىيە خانم تېزە قوينىدن ترلكلرىنى چىقاروب كىدى . ايكىنچى
 باصامقەدە اوطوردى ، دىككەندى . آبانى باش اورتوسىنى اوموزىنە آتدى . قىنەلى صاچلرىنى يىمىسەنە
 ساردى . آنا قىز قولتوقلرېنە كىروب يوقارى او طە يە آلدىلر .

قادىنلارك ياشى پاك بللى اولماز ، اما حىيە خانم تېزە تېمىش بىشە باصمىشىدى . قاچندە سگىز دىە صور .
 دىگىزى : آرئى بن سكا سويلەيم . سلطان مېچىد افندىمىز اينچەك اللرنىدن آلدىونلرېنى ھىچ چىقارمازدى .
 آرقەسندە خرمانىەسى واردى . بن بىكى يېشىمە تازەيدىم . سلاملغە كىدەردىم . وار حساب ايت
 آرئى دىردى . سلطان ھىزىز كونسندە بو محەلە بىگىن كىرەش ، موسقوف آياستفانوسە گلەلى برى دە
 بر دفعە جق اولسون استانبولە آياق باصامش ، قاعد قوپونى بىلە اللە راضى اولسون آياق قاوافى
 فاطمە خانمە بر مېچىدە يە آلدىردىم .

قىز ، حىيە خانم تېزە يە قھوۋە پىشىرىمك ايجون چىقىدى .

حىيە تېزە سوز آرەسندە آللرېنى مىندىرە دستك ياپارق آنە سەك قولاغىنە اگىلدى : « بو چىقىتەلە
 قىزىكى بىگەنە يورم . بو كون او يونھاجقى عثمان افندىنك رىزىيە خانمەيدىم . غلبەلقدىق . مزىنى چىپرىل
 جىيلاق آلىش وىرىش ايدىركن كوردك . قىز دھا جاھل تازەدەر . عقلى نردن ايرەك ؟ اونك
 قولاغى سىن بو كويىر ملىسك ياوردىم . سوگرە ، رېم اسىرگىسىن ، اسىملى فلان اولوردە ، قىز چوجوق

بو، آبی دکل ... سن او چیفیتک آیاغنی کسمکه باق . فنا دادانه ...
مزین قهوه تپسیسیله گوروندی . فقط آنه سی آلی آل ، موری موردی .
تلاشلی بر تبسمه :

— نه اولدیکیز آنه جگم ؟ دیه صوردی .

— بی شیشجگم یوق قیزم .

حبیه خانم مزینه دوندی :

— ماشالله سکا ، الله خیرلی قسمت ویرسین . باقایم ، سن نه دیه اوچیان چیفتی قابوکه داداند .
یریورسک ، تازه لکدر ، جان چکر ، یابینوب گیجهکسک البت ! اما اونک آیاغنی کس قیزم ، قابودن
اولمازمی ؟

حنیفه خانم مزینک جواب ویرمه سنه وقت بیله بیراقادن :

« هایدی یاوروم ، سن یوقاری چیق . بز حبیه خانم تیزمه آزیجق کوروشه جگیز . عادت
دکدر ، هر سوزی کنج قیزلر طویماز . »

مزین باشی اویناتارق واضح بر اوفکه تبسمیله چیقدی . فقط یوقاری کیمه دی . کنج قیزلر
آنه لرینک امرینی صایارلر ، استغنا کوستره رک طیشاری چقارلرده صوکره قولاقلریله کوزلرینی قابو
دلیگندن آیرمازلر .

مزین ده اوقدر مراق و هیجانله دیکله دی که هر آقشام دوندورمه آلدینی دوندورمه چی آشاغیده
باربار باغیردینی حالده بوصوصندن آیریلما دی .

آنه سی هیجانلی هیجانلی قونوشیوردی . دییوردی که : دها بو برداهله چوجوق ، خیری شری ،
حرامی حلالی نه بیلسین ؟ بوکا افترا گناه دکل آتیزه ! فتاح افدیدن بسمله دیدکدن صوکره ارکاک
خواجه یوزی بیله گوسترمه دم . یس نه جک ساله خواجه خانم گلدی گتیدی . قالدین اوسته سی بولنجه یه
قدر ارکاک اوسته دن عود چالایر مادم . یتشکین مکتبلی اوغلی وار دیه اؤک یاریسنی احمد بگگانه بیله
ویرمه دم که قرق بیلق احبابمز .

بو قیز دها سینمه ماطوغراف نه در بیلمه ز . فنه کیزمه سی نه در بیلمه ز ، چیمدن دیفر نه در آیاق
آتماش . پک اوغانی رؤیاسنده بیله کورمه مش . حقیقه جیقه بی اسکدار چارشینه چیقاجق ،
برده طوغانچیلره صره ، بایرام کورمکه . اوده اتگندن آیریلماز یاوروجق . بو قدر وعظ دیگله یور ،
نه بویله نامولی قیزه افترا گناه دکل ؛ باقیه جق کیمسه قالمادی ده بو حقیقه می قالدی ؟ اللهدن قورقالی ،
ایکی المز یاغزه کله جک .

حبیه خانم تیزه قیزدن حاشا شبهه له نمه یوردی . فقط حنیزر چیفت بو اوه نه دن بو قدر صیرنا
شیوردی . هر کون اوته بری آلماناز . باشقه لرینک ده اوی وار . مزین ده گنجلاک بو ، شیطان
اویاییلیدی .

نه یسه سوز بو اوطه ده قالا جقدی .

حبیه خانم تیزه ینه مشمع فنه رینک مومنی یاقدی . ترلک لرینی قوینه یرلشدیردی . باستونخی آلدی ،

وزهرنی خنیفه خانمك آوكنه آقتدقن صوكره گئیدی .

§

قوشوده لایردیسی کجیدی ! بو جمله نك معناسنی خنیفه خانم غایت ائی آکلاردی . قومشوده لایردیسی کچمك بره یکریمی ، قرق ، آلتش ، یوز آکلانه رك محله خانلارینك آغزینیه یاییلمق ، صوکرده محله دن محله یه آتلامق دیمکدی .

مزینك دوشگنك آياق اوجنده اوطورمش ، بو معنای ذهنده بویوتیور ، قورقونج بر شکله قویوردی .

« بونه تجلی » دیوردی . دومک محاربه سنده آرسلان کبی بر بیکیباشی قوجه شهید ویرمك . یکریمی دردنده طول قلیق . کیمسه به محتاجاق کوسترمه دن بتم قیزی بو بویه گتیرمك ! هپ بوسوزی ، نهایت بو افترا بی ایشتمك ایچونمی یاشامشدی ؟ اللهدن بر شیشجك ایسته مه . یوردی . آلهی بولافی چیقاراندلر ایکی دنیا ده راحت یوزی کورمه سین .

واوکسوروکلی هیچقیر یقلرینی طوتامادی . اون ایکی ییلدر ایپک چوره سنك آلتنه گومولی رسمی آجیدی : اونفورمه سیله بالاییقلی ، طیقناز وجودلی گنج بر ضابط تصویر ی چیقیدی . « ذکائی بك ، ذکائی بك ، دیدی گوزلرینی آچده حالمی گور ! » یتنه هیچقیردی ، هیچقیردی ، یاشلرینی او توزلی چوره یله سیلیدی . واو کیجه صباحه قدر گوزلرینه اویقو حرام اولدی .

§

حقیقت ده خنیفه خانمك قوردینی کبی افترا آغزدن آغزه کچه کچه صاری غازیلی واعظ محمد خواجه نك قولاغنه ده گمشدی .

او صالی ، کفچه محله سنك مسجدنده ، گوزلرینی بومش ؛ صاقلالارینی تیره ته تیره ته : ای قادینلر ، اللهك حرامندن قورقمايان جاهل مخلوقلر . ایچکزده بمضیلری وار ؛ قابولره آچیق صاحب کلوب ارککله آلیش ویریش اییدیورلر . معاذ الله اللری ، آیاقلری ، بالدرلری ، قوللری ، صاحب لری هپ میدانده ، علنی . اونا محرم گوزلر بو حالله اشتها ایله باقیورلر . گاووری اولسون ، جیفنی اولسون ، اسلامی اولسون شیطان شیرینه اویوب گناهه کیریور . هر رعایتسز لگنزدن طولای اذای آلهی به معروض قلاجقسکز ، ای خاتونلر ، اللهك حرامندن صاقینایان جاهل مخلوقلر !

دیه گورول گورول گورولده مش ، حدیثلر ، آیتلر اوقومشدی . جامعك دیوارلرینی ، قبه لرینی جینلتمشدی . « هر کس ، بانلرینی آگمشلر ، آغلاشیورلر . دنیا خنیفه خانمك باشنه چوگمشدی . کندیسنه باقیورگی گلیوردی . هپ بویله قیزی جیمدیکله . مش ، جیمدیکله مش ، اونی ده آغلاش ، کندی ده آغلامشدی .

§

فقط هر نه یاپسه قیزله باشه چیقما یور ، اوگا سوز کچر مه یوردی . انجه اندامی ، بیاض وشفاف

تئی، ایری سیاه گوزلری، گور سیاه صاچلریله مزین او یاشدهیدی که دؤیالار او یقولرینی قاجیریر،
خولیلار صاچنی باشنی طویللا ماسق بیلله اونوتدورور.

اک اوراق بر اخطارله سیگنیرلیر، اک کوچوک بر توپخه عصیانلره جواب ویرردی.
ینه هائیمچی کون آشیری سیوردی قیرمزنی باشنی اوموزنده کی قانبورک یاصدیفته طایار، آغزینی
چارپیتله چارپیتله حوالاملر، اولوملر آره سنده:

— مه تاقسا، نه اعلا بویالی آستارلق، مه تاقسا! دیه قاپوی چالاردی. باشقلرند اون پاره
آلاجق بیر اقایان بو آدم غریبدرکه اونلره بورجلرینک بیلله نه قدر اولدیننی سویلهمزدی.

مزین یکنی یکنی عادتلر چقاریوردی. هر آقشام حرم واپورلری یاناشوب دمار ککلر قارلق بایرندن
— کیمی، آلارنده یازمه جیقینلر، کیمی یشیل صالاتلر، کیمی ظریف ظریف پاکتلر — گورو.
نهمزنی اوده جومبایه یاییشیر، اوزون اوزون سیر ایدردی.

آنه سی آتنگندن چکسده یینه واز گچمهزدی. «نه یایم، ایچم صیقیلور؛ صبا حارندن آقشاملره
قدر قفسلرک آرقه سنده باطلایورم، باطلایورم» دیه قارشنی کلیردی.

روحنده فضالری، اورمانلری، بیلیمه دیکی مهم کوزل شیلری شدتله، احتراصله اوزله یین محبوس
بر قوش چیرینمه سی واردی. منع ایدیلن شیئه قوشمق، آتیلحق احتیاجی کنیدیننی تعریفنر بر
قوتله صارصیوردی. و او درجه یی بولدی که اک اهمیتسز سبیلر ایچون خویسز لایمغه، حرسلایمغه،
آغلامیه، بایلمغه باشلادی. نه دیوار دینه چیمق ایستوردی، نه قارلق بایرینه، نه ده حیدره!
بر، اسکدارده کی شمس پاشان خوشلانیردی.

آنالقی بو، نه یاپسین، کون آشیری یاننده کی تازینی اورالر سوروکله ردی. سوکوک ریختمک
قیسندله طاشلره اوطوردلر، دکزک اوتنه سنده یوکسلن بک اوغلنه، بوغازدن اینن اقشام واپورلرینه
باقارلردی. فقط حیفه خانم اون آلتیسندله بر قیزک آغزنده: باطلایورم شکایتی خیره علامت گو.
رهمه ز، سو چارپیتلرینه طاله طاله حدتله نیردی.

§

آنی دکی شکاککار آبی ایلول، شمعی مزینی احتیاطسز، چپلاق یاقلامش، بوغازنده کی بادجکلری
شیشیرمشدی.

دکزه ناظر بویوک اوطهنک یایوان مندرینه بر شیلته سه ریوریدیلر. مزین اوراده یاتیردی.
سرین و حزلی بر کوندی. قفسلردن صاری یوکسلک دیوارلی، کوچوک کوچوک نجرملی،
یووارلاق یوواولاق قبه لی، سیوردی سیوردی باجلی اسکی سرای سرویلر آره سنده کورونیردی.
آخورقاینک دیشلک واسمر دیوارلری مناره لرله، طولفون قبه لری، عدلیه نک صاری وستونلی بناسنی،
بیاض قله سنه قدر طاش قوشاقلری ایچنده طوتیوردی. اوزاقلرده بدی قله نک، ماقری کوبنک
خفیف وماوی خیاللی قبریقه دومانلری آلتنده آنجق کیکله ییلیوردی.

مندرک یانی باشنده قیرمزنی برباقیز مانقال وکلرینک اوستنده آسیدبوریک کوگومی طور ییوردی.
اکسیک اولماسینلر، طویان قومشولر، اقرانی تازهلر کچمش اواسونه کلشلدی.

هائیمچی جاننك آرتیغنی بواوفنكلی خانم هجومندن بیك زورلقه قورتاره بیلدی. باغیرامایوردی ده. دیوارلره طوتونه طوتونه، بورنندن قانلر سومكوره سومكوره قابونی بولدی. گوز یاشلرینی چاكتنك قولنه سیلهرك اشگی چكدی. چغراغنی تیتړك وېریشان سالادی. برسس ضرابه سیله: مه تاقسا، مه تاقسا دیه آشاغی سوقاغك باصیق و طومبول جومبارلی آلتنده غائب اولدی. کوپكلا آرقه سندن حاوایور، اولویوردی. واوكون بوگون بوخله بردها آیاق آتاماز اولدی.

§

هائیمچی گله میوردی. فقط برآی سوكره، مرحوم ذكائی بكك خانم، سوكلون کی بر داماد. صاحبیدی. مکتوبی یازان. اسكدار متصرفلغنده قلم کتبه سندن - رضوان بك هائیمچی به بشیرا قلاغوزلق مکافاتی ویرمشدی.

بو بولك آله، ۲۴ توموز، ۱۳۳۳

روشن اشرف

سیاحت

مغله تورکولری

و

اجتماعی یارالر

آه مغله نك شو قیزلری
صار یلقه باشی اولور؟

یا یالرده گزرم،
اینجی، بونجوق دیزرم.
سنك یولكه، یاوروم،
قرق ییل بكار گزرم.

نجره سی دمیردن،
بنی سنك دلیرتن.
بویله دشمنك اولماز،
راقی ایچدك المدن.

بیاض گیمه اوشورسك،
گوزللكده مشهورسك.
بر عجائب خوابك وار،
ایللاره کورو شورسك.

خانم سرمش شالوارینی کیره زه،
بوقی بزه آل یاناقدن بر منه؟..

بك بوقوشدر شر حصارك یوللری،
قیریلدی قرانفیلك قوللری.
صاقین یاقه باشقه باشقه ایللری،
نی ووران - قوران! - طوباللارك اوغلانی.

شیشه لرده کل باغی،
گوروندی از میرك طاغی.
نازی یاری کورنجه
چوزلدی باغی.

جای ایچنده طاشی اولور،
بوندن ایجه قاشی اولور؛